

ЗАВРШНА РЕЧ ОПТУЖЕНОГ ДНИИЋ ТАНАСИЈА

Наставак претреса у 17,15 часова.

Претседник: Наставља се претрес по кривици оптуженог Михаиловића Драгољуба-Драже и осталих. Друже заставниче наредите да се уведу оптужени. (Улазе оптужени)

Оптужени **Динићу** приђите Суду. (Динић прилази Суду). Усвајате ли реч и одбрану свога браниоца?

Оптужени Динић: Усвајам реч свога браниоца.

Претседник: Имате шта ново да додате?

Оптужени Динић: Господине претседниче, мој бранилац био је исувише кратак. Нажалост, ја сам оптерећен доста оптужбом, па бих молио да ми се дозволи да покушам да допуним.

Претседник: Молим, али само у оквиру оптужнице и без опширности и детаља.

Оптужени **Динић:** Господине претседниче, приликом испитивања на основу оптужнице о општој одговорности, на питање да ли се осећам кривим или не, ја сам казао да се осећам кривим услед тога што то није објашњено зашто се осећам кривим, настало је различито коментарисање па се добија утисак као да ја са тим признањем желим да спасавам главу.

Господине претседниче, ја сам изабрао најтежи пут да дођем пред овај суд правде слободне Југославије, да окајем своје грехове. Сваки пут је лакши, како Милана Недића тако и осталих издајника. Није ми био циљ да спасавам главу, па ни сада када говорим пред Судом, господине претседниче. Зато бих молио да тај недостатак који је био при првом испитивању допуним накнадним исказом.

Господине претседниче, у читавом периоду између два светска рата ја сам био фанатични борац противу фашистичког фронта. Моја акција противу КобурГа као носиоца реакције и фашизма у односу на Балкан, моја акција у Албанији за спречавање фашистичкоГ продора кроз Албанију на Балкан, која је предузета са севера фашистичкоГ троугла Рим-Пешта-Беч, на коме су се фронту ујединили Мусолини, Павелић и Хорти и мађарски крсташи све то донекле упућује да сам ја у читавом периоду био најфанатичнији противник фашистичкоГ фронта.

Поред овога, Господине претседниче, и Господо врховне судије, за све то време ја сам имао и посебно схватање за тешку комунистичку борбу, која је била најизразитији борац против фаши-

зма. Мој прихваШ Георги Димитрова и Васи́ла Коларова 1923 године, моја толеранција, против службених инструкција, за наоружање комунистичке партије Бугарске, то само доказује. Ја сам за време бављења у Албанији користио дописника листа „Иманите“ да и Француска сазна ситуацију каква је била у Албанији 1927 године. Ја сам, као активни официр, на своју руку имао састанак са совјетским претставником у Бечу Николајем Николајевићем и после разговора с њим чинио сам предлог краљу Александру за успоставу дипломатских односа са Совјетским Савезом још 1.927 Године. То је донело као последицу да изгубим наклоност. У даљем своме раду за време моје емиГрације у Прагу, кад ми је наметнут неправедно назив орГанизатора атентата противу Милана Стојадиновића, ја сам тамо био у контакту са претставницима антифашистичкоГ блока, са француским Де-зијем бироом, са чешком службом и са претставницима Коминтерне из Париза. При томе хоћу да изјавим и то, асистирао сам, не могу да кажем да сам лично радио, асистирао сам дотурање наоружања шпанским републиканцима за време шпанске револуције. Све те чињенице, Господо врховне судије а при томе још и моја наклоност да код мене не постоји расна нетрпељивост, ја сам са Јеврејком требао да се оженим, ја сам до 1940 Године прихватао чешке легионаре и помаГао их из својих сретстава, кад су се пребацивали Где су желели, - све ове чињенице упућују на то, да сам ја био за све време на фронту противу фашистичкоГ блока и фашизирања Европе.

Заиста, то што сам се ја нашао пред чињеницом да сарађујем са окупатором, ја мислим да је исувише јасно да ту не може бити неке побуде идеолошке, него само једна заблуда. Тешка ситуација у којој је био српски народ и Србија с једне стране, а с друге стране морам да признам да ми је била недоступна мудрост вођства великоГ СовјетскоГ Савеза, који је био у пакту са Немачком, све је то учинило да сам ја пао у заблуду и кад сам био одређен да сарађујем са окупатором приступио сам сарадњи уверен да вршим једну патриотску дужност. Нажалост, освестио сам се исувише касно. Према ономе како данас гледам, иако је та ситуација у Србији била тешка и претешка и иако је био угрожаван биолошки опстанак српског народа, требало је све то запоставити, требало је поћи путем који је указала Комунистичка партија Југославије и на коме је чврсто стајао народноослободилачки фронт и народноослободилачки покрет Југославије, па и без обзира на тешку ситуацију олакшати терет великом Совјетском Савезу на рушењу наци-фашизма. Нажалост, тога сам касно постао свестан. Ја сам ипак увидео да сам био на погрешном путу.

По даљњим тачкама оптужнице по општој одговорности, ја сам изјавио да се та одговорност намеће самим тим што сам био члан владе за време окупације. Јесте, господине претседниче и господо судије, окупатор нас је пљачкао, окупатор нас је убијао, понижавао, малтретирао, хранили смо га, појили смо га, гостили смо га и

ипак смо мислили да вршимо патриотску дужност. Нажалост, сви они који су дошли са стране, сви су говорили, а нарочито избеглице које су дошле у Србију. „Ипак је у Србији боље.“ И удаљавајући се све више од тога да правилно видимо ствари, ја сам ишао и служио сам све до половине 1944 године када је наступила, како сам ја оценио, решавајућа фаза рата и када сам мислио да престаје свака основа за даљу службу окупатору. Тада, 15 јуна 1944 године, поднео сам оставку, која није прихваћена. Отишао сам под жигом болести у иностранство и силом су ме после месец дана довели поново у земљу. Ја сам се ипак вратио у иностранство, отишао сам из земље месец дана пре осталих. Отишао сам у Немачку онда када су овде припремали братоубилачки рат. Искористио сам прилику да интервенишем да се не да наоружање и оно није дато, како је почело да се даје, за братоубилачки рат. Тада је народноослободилачки фронт ослобађао земљу и кад су ти разговори о организовању братоубилачког рата настављени у Бечу, ја сам се заложиио да се не да наоружање за братоубилачки рат и оно није дато. Ово ја напомињем не да бих сачувао своју главу него ради утехе моје словенске савести.

За време мога ангажовања у влади ја сам био 12 месеци ван владе десет почетних и два месеца завршна. Кад су се доносиле ове основне уредбе о бандитизму и кад су се вршиле припреме за братоубилачки рат нисам био. Као члан владе од 5 октобра 1942 године ја могу да кажем да ниједан акт, што се уосталом може видети, из списка доказних сретстава, ниједан акт није потекао нити уредба од мене, као што нисам сарађивао ни у једној формацији нити на формирању војничке формације, ради акције на терену, нити сам такве акције на терену водио. Узгред хоћу да напоменем кад сам примио Министарство унутрашњих послова затекао сам тамо да се формира СС легија под паралитичаром Страхинјом Јањићем који је био познат због зулума у Србији. Али ја сам све учинио да се то онемогући.

За све време рада ја сам био руковођен само тиме да олакшам терет окупације. И дозволите ми да наведем неколико примера. Као помоћник комесара за унутрашње послове ја сам био за војничка питања пошто сам био једино војно лице. Тада је било на дневном реду сакупљање војних обвезника за одвођење у Немачку. Немци су по моме настојању од тога одустали и тиме је око 200.000 лица остало у Србији неодведено у ропство. Било је и две хиљаде активних официра и они су били још у тежој ситуацији. Они су морали илегално да живе под другим именом без сретстава за живот. По уговору о капитулацији била је предвиђена смртна казна ко се не пријави. Заузео сам се и за њих и они су остали заробљеници у земљи, а њима је обезбеђен минимум за егзистенцију кад је додељена и помоћ породицама заробљеника. Године 1942 било је на дневном реду одвођење радника и зато је донета уредба. Ја сам примивши то министарство постигао да се смањи рок од 6 месеци на

четири месеца, да се радна снага употреби у земљи и предузео све потребне мере да се тим радницима у Бору олакша ситуација. И поред тога што су Немци били педантни код одвођења радне снаге ја сам ипак нашао пута и начина да се не одведе сва радна снага тако да су крајем 1943 године Немци морали да доводе раднике из Мађарске, 400.000 Јевреја из Мађарске и тиме је српској радној снази олакшано.

Брига ми је била и зато и ја сам им повећао надницу са 100 на 100. Ја сам гледао да олакшам положај свима који су били у беди. Руководио сам се идејом да сваком помогнем. Помагао сам и масонерију. Покушао сам и Јевреје да спасем и то је био један тежак подухват. Била су два претставника Црквене општине јеврејске код мене и молили ме да им помогнем и ја сам драге воље покушао то да урадим и тако израђен план да се они пошљу за Бор на радове за Хомољску пругу. Све је било свршено у управном штабу. Али долази промена владе и ја остајем без функције. План сам предао Ђенералу Панти Драшкићу, али тај план није спроведен у дело. Тако је Шребало спасити Јевреје одашиљањем њиховим као радне снаге за Бор. У моме настојању да помогнем свакоме ја нисам правио никакве разлике у погледу односа на комунисте. АнГајжовао сам се можда идејно, мада је била повика са свих страна на њих и са стране окупатора и са стране других редова. Код мене то није било могуће. Интересаншан је случај Урошевића из Сопота кад га је специјална полиција проГонила на Умку. Он је нашао прибежишта код мене, био је у мом кабинету. Он је рекао како су у полицији утврдили да му је жена комуниста а шурак да му је у Комунистичкој партији неки виши функционер. Он ми је био добар службеник. Држао сам Га док није у Пожаревачком округу био откривен и после не знам шта је било са његовом судбином. У Лесковцу био је постављен Јовановић брат Драгољуба Јовановића за потпретседника општине. Почели су људи да раде у кори"ст малага човека. Одмах су скочили други и почели викати како се заводи комунизам. Био је још један типичан случај. Умро је један радник завода за серум као оцу породице издејствовао сам помоћ породици од 12.000 динара. Иодмах су почели да достављају Немцима да помажем комунисте. Једном приликом кад сам се из Ужича враћао на Уб сазнао сам да у затвору има комуниста и наредио сам да се комунисти пусте. То је доказ да код мене није било расположења против комуниста. Као комесар за персоналне послове а то је посао који ми је наметнут и који нисам желео. Ја сам се оГрадио и свео сав тај рад у Границе садејства владе. Комесар за персоналне послове радио је питање систематизације и све уредбе доносио је преко министарскоГ савета итд., а што се тиче национално непоузданих и ту сам чинио људима олакшицу. Одбацио сам да одГоварају без предлоГа ресорноГ министра. Решење по одашиљању у лоГор оставио сам месним властима и од 5-600 њих колико је било отпуштено по Уредби одведено је било највише 10% у лоГор.

Питање одмазде тешко је погодило наш народ. Ја то отворено признајем да је питање одмазде првенствено најтеже погодило малог човека. Ма ко шта урадио мали је човек био крив и изношен је на жртвеник одмазде. Нажалост систем одмазде од самоГ почетка био је много застранио. Требало је наћи једну основу докле то може да иде, али је то толико застранило и за то су нанесене тешке последице нарочито малом човеку. Мојим залагањем као помоћника министра унутрашњих послова тај је систем доцније запостављен и није био у примени. Нисам сиГуран да ли баш збоГ тоГа што сам се ја у томе правцу анГажовао или збоГ тоГа што су били истребљени комунисти по логорима. Ради илустрације један пример. Кад сам примио министарство унутрашњих послова, помоћник управника Града јавио ми је да Немци спремају 400 лица за стрељање. Рекао ми је да је то припремио Драги Јовановић и да је затим отишао у Беч. Циљ је био да се ја компромитујем, јер народ не зна да се стрељање може извршити и без знања министра унутрашњих послова. Чим ми је то јављено отишао сам код Немаца и интервенисао и моГу да кажем да су после тоГа смањили број од 400 на 250 а доцније су и тих 250 уместо на стрељање упутили на рад у Немачку. Да је то тачно о томе зна нешто и бивши министар саобраћаја Ђура Докић а и Мирко Урошевић који је разГоварао са женом једноГ од тих који су одведени у Немачку уместо да буду стрељани. Доцније кад сам био министар социјалне политике објављено је једНОГ дана у новинама да су 170 партизана ухватили љотићевци и отерали у логор. Тим поводом дошао је код мене један мој бивши колеГа из Паланке и рекао ми да то нису партизани неГо млади људи који су хтели да избеГну рад а љотићевци их покупили и предали Немцима. Ја сам одмах отишао код Шефера, интервенисао и тих 170 људи било је пуштено.

То су моменти који бар донекле показују све моје тешке напоре који су ишли за тим да олакшам невоље за време окупације. При овоме знам да на мене тешко пада црна мрља са фамозним предлозима у циљу конфинирања лица као таоца. Ти предлози су дошли као последица једноГ тешкоГ и мучноГ стања. Баш кад сам интервенисао поводом ових 400 лица одређених за стрељање, рекли су ми да треба ипак нешто предузети да би се избеГле масовне одмазде. Ја сам као министар унутрашњих послова водио евиденцију о збивањима на терену уколико сам моГао и уколико су ме начелници срески и окружни смели да извештавају. Видео сам страшно стање, јер није било дана кад није било убијања, хапшења, опљачканих кућа. То је било једно очајно стање. Утом очајању, с обзиром на све то, обавештен је био и председник владе. После тоГа одржана је конференција с Бенцлером. Донето је решење да се доставе спискови за извршење предлога о конфинирању. Расписао сам начелницима округа да ми доставе спискове лица за конфинирање. Достављени су ми спискови. Видео сам да су предвиђени опет само мали људи. Значи опет исто,

опет на жртвеник мали човек. Нисам ни поднео спискове, тако да предлог није дошао до изражаја, Мени је тешко што сам се са тим предлоГом оГрешио, али утолико м.и је лакше што предлоГ није дошао до изражаја. Сва лица која су била предвиђена за конфинирање остала су поштеђена, па и масонерија.

Друго једно питање које ме терети и које ми тешко пада то је писање у штампи. Ја нисам новинар, никада се нисам бавио тиме. Написао сам свега три чланка као војник против Ахмеда Зогуа да би отворио очи онима који су се њиме одушевљавали. Писао сам по наређењу. Признајем био сам, а и сада сам против енглеског егоистичког империјализма, против експлоатације међународног капитализма и био сам против масона уколико су они служили интересима спољним а не властитим. Био сам против лажне демократије. Све сам то износио и пред Немцима тако да сам на тој основи и њихово поверење према мени заснивао, тако сам говорио па сам тако и писао. Међутим, оно што је још горе од међународног капитализма то је национал-социјализам. Јер, заиста требало је да дође национал-социјализам да би се видело колико је он са перфидношћу злоупотређивао све социјалне пароле да би породио народе да би завео систем пљачке и експлоатација народа какву никакав међународни капитал није вршио, Писао сам, у оној заблуди, у оној јурњави за поверење, господо врховни судије свако је на свој начин хтео то поверење да стекне. Неки су вршили педантно одмазде, други су вршили истраге на терену, трећи су давали привредне концесије. Ја сам ишао тим путем. Жалим, жалим нарочито што сам тим писањем грешио и недостојно по који пут испадао против светле борбе народноослободилачког фронта. Ја молим господу врховне судије да ми дозволе да се на завршетку задржим на последњој мојој одговорности у вези са сарадњом са гестаповцем Краусом. Тешко ми је, али мени није било познато да је он гестаповац. То је било на две до три недеље пре потписивања тројног пакта. Нисам знао да је он гестаповац, претставио се као инжењер, разговарали смо, шта смо разговарали не могу да се сетим... Нажалост, та чињеница што се Краус појавио касније, јасна ми је сада кад имам снаге више и видим да оптужба може на томе засновати сумњу, али ни уколико нисам ни једној страни држави служио, па чак ни савезничкој, јер ја нисам тај човек. *Да сам хтео могао сам остати тамо и да издајем своју земљу. Уосталом да сам и био у сарадњи са Краусом ја не бих ишао у рат. За све је било јасно да рат значи катастрофу за ЈуГославију. Према томе не бих ишао у рат, али ја одлазим и активно се борим у рату. На мом отсеку Немци не продиру. То је доказ више да није постојала никаква основа за сарадњу. То познанство за време окупације ја сам преувеличавао. Долазили су Немцима и ја бих, да би стекао ново поверење њима рекао да познајем Крауса, јер смо сарађивали. Све је то тачно, али кажем ничеГ апсолутно нисам имао с тим Краусом. Др. Килера нажалост нисам споменуо приликом испитивања. Ја све што могу да кажем је да. ничеГ*

заједничког у поГледу сарадње са Немцима нисам имао пре рата. Ја сам у току целоГ живота упознао око 5 Немаца, јер они су били моји вековни непријатељи и жалим што сам се нашао да сарађујем с њима за време рата.

У погледу потписа тројног пакта ја у том периоду нисам имао никакве везе са владом. Драгиша Цветковић био је мој противник. Кад сам био у емиграцији у Прагу он је примио министарство. Ни у односу на Цинцар-Марковића није било. То се може питати, да ли сам ја могао шта изменити. Да сам могао имати неки утицај заступао бих став неутралности до погодног времена. Морам признати у целој ситуацији кад је потписан пакт написао сам гласмо и хвалио акт и препоручио мере против пуча. Утеха ми је што ово писмо није имало никакво дејство и што је ипак развој догађаја дошао онако како је предвиђено и спасио царство Југославије на линији пароле коју је Комунистичка партија Југославије истакла „Боље рат него пакт“. Што се тиче разоружања пука жалим што морам споменути да ниједан војник није предат Немцима да је то пук из којеГа ниједан војник са оружјем није отишао, из којеГа су сви са оружјем и целом спремом отишли својим кућама. Једини који је из тоГа пука или заробљеник то сам био ја. Официрима сам издао објаве да су демобилисани војници, сви су дошли, пољубили смо се и отишли су кућама да бране своја оГњишта, сви с оружјем сви с целокупном спремом. Било је преко 4.000 војника и преко 600 официра. У моме ратном блоку који је у мојој личној архиви заплећен постоје имена свих тих официра којима сам издао објаве и можете кога Год хоћете да саслушате о чињеничном стању ствари. Што се тиче даљних навода, ја нисам отишао у Лесковца јер су Немци већ били тамо. После расформирања пука отишао сам да би се пробио. Успут сам се састао с Крстом Михаиловићем. Сутрадан је већ било касно да се пробијем с једне стране су били од Медвеђе арнаутски одреди. У то време није још било љубави међу народима ЈуГославије, као што је то данас. Одмах су почели да пљачкају, а с друге стране Немци већ ишли од Лесковца и ја сам тада био заробљен од Немаца. Одатле сам био поведен у заробљенички логор у Нишу. Тамо сам нашао неке познате који су као чланови Црвеног крста снабдевали са животним намирницама. На несрећу моју појавио се и ГреГорић, сада кажем на несрећу ГреГорић, јер да се није он појавио био бих одведен у Софију и тамо ликвидирао и био бих поштеђен ових 5 Година срамоте, али дошао је он. Замоллио сам да ме спасу одвођења у Софију не зато да се бојим ропства него зато што сам знао шта ме у Софији чека. Уместо у Софију сти-Гао сам у БеоГрад, дакле то је била заслуГа њеГова. Ја Говорим то од срца и молим Суд да тако то прими.

После испитивања ја сам изменио мој исказ у записнику о односу како је дошло да сам отишао код Крауса (под тач. 2) и да сам ја утицао на њеГа. Ја сам као полицајац одлазио у то време када је било толико знаних и незнаних, да се више не могу тоГа сети-

Ши, али нисам могао да вршим неки политички утицај на њега. С унутрашњом политиком ја сам се врло мало бавио, познавао и врло мало политичких људи. Уз политичке личности као што је био Драги Јовановић, Докић и остали који су били сви у Београду ја сам могао имати најмањи утицај. У влади Аћимовића нисам познавао две трећине министара, Министар Грађевина, Ивановић, и многи други, све су то људи били мени непознати с којима нисам имао везе. Уосталом да сам у влади био члан од утицаја мене би нашли у Недићевој влади. Ви знате како је била Недићева влада састављена.

Што се тиче улоге моје на вођењу и истрага ја морам да допуним мој исказ. Све је било онако како сам рекао у погледу мога поста-вљења и могу да кажем ако се сматра да сам се ја огрешио и поред тога што сам радио по наређењу примам пуну одговорност. Врховни суде за та дела, не само за та дела за вођење истраге него и за рад оних шефова од шифара.

Ја молим да се узме у обзир ово. Ја верујем и убеђен сам у то да је заиста почетак пораза нацизма настао онога дана када је Немачка напала Совјетски Савез. То је дан када су поробљени народи видели први зрак наде да ће бити ослобођени. Ја сам уверен да ће тај дан славити сви народи који су добили слободу. Ако треба да одговарам, примам сву одговорност мада ништа нисам злонамерно радио. Што се тиче оних писама Мајснеру, то се односило на предлоге о којима сам говорио. Ја сам то радио као министар унутрашњих послова, а тада Мајснер није био у Београду. Још мање сам тада могао говорити о народноослободилачком покрету, јер је тада још све било мирно. За ону наредбу коју сам издао као командант оружане јавне силе, ја сам доиста у њој похвалио Немце зато што су се дотле мирно држали. Уосталом, једно сам писао, друго говорио, а треће радио. Ја знам, Господо врховне судије, да сам изложио вама ствар онако како је доиста била. Немци су захтевали да ловим људе. Нраво да вам кажем ја сам то одбио. Они су узимали из затвора људе и стрељали их. Тешко ми је било што нисам могао да спасем Главе оних 20 људи који су стрељани у Ужичу, али ја за то нисам крив. Што се тиче Косјерића, тамо није било стрељања. Знам да су ми доцније говорили како су лако прошли, упоређујући то са оним што је касније било. Ова друга питања сматрам да су исцурпена. Једино ако треба да поменем о моме путу у Венецију до кога није ни дошло. Тражили су од мене да спремим говор. Ја сам га написао. Они су тај говор разрадили. Ја не знам немачки и није ми познато како је тај говор коначно био редигован. Срећом нисам отишао у Венецију, а да сам отишао, направио бих једну Глупост.

На завршетку Господо врховне судије, ја желим да поменем још један моменат за време мога бављења у емиграцији. После ослобођења нове Југославије, остварен је вековни сан уједињења словенских земаља. Акција је била да се иде и против тога ост-

варења сна. Чињени су ми предлози. Хвала. Богу нисам се примио тога издајства.

Јужни Словени и српски народ од онога дана када су се одвојили од своје етничке матере Русије нису ништа друго имали него само црначку улогу. За време до 15 столећа они су проливали крв само за туђи рачун. После 15 столећа први пут јужни Словени враћају се у наручје своје матице. То раније није било лако постићи, јер је владао терор. Али, без обзира на оно што сам радио, сретан сам да сам дошао да овде изгубим Главу неГо да одем на праГ другоГ издајства.

На крају, господо врховне судије, изјављујем поново, мени је тешко п никада нећу прежалити што нисам био на путу части и славе народноослободилачког покрета Југославије. Утеха ми је ипак што нисам против тога покрета дејствовао са оружјем у руци.

Нека је свака част и слава борцима и жртвама. Живела Федеративна Народна Република Југославија.

Ја молим Суд да ми суди по правди и заслуги.

Претседник: Десет минута одмора.